

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ПОРЯДКУ ТА СПОСОБУ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В ДЕРЖАВІ

ХРИСТИНЧЕНКО Надія Петрівна - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Тернопільського національного економічного університету (Україна)

УДК 342.95(477)

Научная статья посвящена административно - правовому аспекту особенностей отношений, возникающих в случае невыполнения судебного решения и использование изменения порядка и способа исполнения судебного решения для защиты прав гражданина, как средство обеспечения правосудия в государстве. Рассматривается порядок и особенности изменения порядка и способа исполнения судебного решения. Исследуется опыт привлечения должностных лиц к ответственности за нарушение законодательства в случае невыполнения судебного решения

Ключевые слова: процессуальный порядок, законодательство, порядок рассмотрения дел, исполнения судебных решений.

Актуальність даної теми є надзвичайно популярною, адже статус судді в рамках створення нової судової системи визначається як засіб забезпечення правосуддя в державі, а реалізація судового рішення шляхом зміни порядку та способу виконання судового рішення є головним завданням судді для захисту прав громадянина та стягнення необхідних коштів, передбачених судовим рішенням.

Керуючись практикою Європейського суду з прав людини, відзначимо, що виконання судових рішень розглядається як невід'ємна частина судового розгляду в розумінні статті 6 Конвенції, тому забезпечення права на справедливий суд є одним із ключових задач, яку потрібно досягти судовою реформою[2].

Тому метою статті є висвітлення особливостей адміністративно-правових відносин,

які виникають у разі невиконання судового рішення та шляхом зміни порядку та способу виконання судового рішення для захисту прав громадянина та стягнення необхідних коштів передбачених судовим рішенням.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- аналіз особливостей процедури розгляду справи зі зміною способу виконання судових рішень;

- пошук науково-обґрунтованих пропозицій та механізмів щодо покращення законодавства судової системи в частині приведення до виконання судових рішень.

Метою даної статті є висвітлення деяких особливостей нової судової системи в забезпеченні правосуддя в державі пов'язане з потребою забезпечення виконання судових рішень. Окремим дискусійним положенням виступає й обов'язковість забезпечення відповідальності за їх невиконання, що також регламентується різними видами підзаконних нормативно-правові актів.

Отже, у зв'язку з розгалуженістю підзаконних нормативно-правових актів існує проблема і в частині невиконання судових рішень. Таким чином, Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України, що визначають узагальнення практики вирішення адміністративними судами спорів, які виникають у зв'язку з виконанням рішень суду про стягнення коштів, боржником за якими є державний орган.

На підставі викладеного слід звернути увагу, що з метою більш ефективного виконання

судових рішень по вказаній категорії адміністративних справ сторонам необхідно більш широко використовувати важелі впливу на відповідні або державні установи уточнюючими документами, які мають більш вузьку спрямованість; їх функцією є доповнення, уточнення, конкретизація вже прийнятих правових джерел.

Постановка проблеми

Стосовно визначення порядку розгляду справ, що пов'язані із виконанням рішень суду про стягнення коштів, боржником за якими є державний орган або державна установа, підприємство, організація (у загальному порядку чи порядку, визначеному статтею 181 Кодексу адміністративного судочинства України (аналогія закону), звертаємо увагу на наступне.

Так, статтею 181 Кодексу адміністративного судочинства України визначено особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби [3].

За змістом частини першої статті 181 Кодексу адміністративного судочинства України учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Однак, при цьому частина третя 3 статті 181 Кодексу адміністративного судочинства України [3] визначає спеціального суб'єкта – відповідача, встановлюючи, що відповідачем у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби є відповідний орган державної виконавчої служби.

Варто уваги, що пунктом 3 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» визначено, що виконавчі документи за рішеннями суду про стягнення коштів або рішення суду, що набрали законної сили, боржниками за якими є визначені частиною

першою статті 2 цього Закону суб'єкти, які видані або ухвалені до набрання чинності цим Законом, подаються до органу державної виконавчої служби протягом шести місяців з дня набрання чинності цим пунктом.

А тому, відповідно до положень цього Закону, відповідачами у цій категорії спорів можуть виступати і органи державної виконавчої служби, а спори, з урахуванням позиції, що висловлена в Пленумі Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства у справах із приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби» від 13.12.2010 №3, розглядатимуться в порядку встановленому статтею 181 Кодексу адміністративного судочинства України.

Прикладом є справа №802/468/14-а (реєстраційний номер рішення в ЄДРСР – 39309567), у якій ухвалою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 10.06.2014 залишено без змін постанову Вінницького окружного адміністративного суду від 17.03.2014, якою задоволено адміністративний позов Особи_1 до відділу примусового виконання рішень управління ДВС Головного управління юстиції у Вінницькій області про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії [7].

Задовольняючи адміністративний позов, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд зазначає, що постанову Вінницького окружного адміністративного суду у справі № 2а/0270/1109/12 [7] набрала законної сили 31.05.2012, тобто до набрання чинності Законом України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». Відтак з урахуванням п. 3 Розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про гарантії держави щодо виконання рішень судів» виконавчий документ підлягає пред'явленню до виконання до органів державної виконавчої служби.

Також Вінницьким апеляційним адміністративним судом під час узагальнення судової практики досліджено підстави виникнення спорів та проблеми невиконання судових рішень, які направлені до виконання Державною казначейською службою України.

З аналізу судових рішень Вінницького апеляційного адміністративного суду в зазна-

ченій категорії справ встановлено, що однією із підстав виникнення спорів є невиконання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів виконавчих листів, якими передбачено стягнення грошових платежів.

Також під час аналізу судової практики розгляду даної категорії справ виявлено, що основною проблемою не виконання судових рішень, які направлені до виконання Державною казначейською службою України, є те, що в них не вказано суми до стягнення. При вирішенні таких спорів суди Вінницького апеляційного адміністративного округу в основному правильно застосовують норми законодавства.

Таким чином, з прийняттям Закону «Про судоустрій і статус суддів»[4] відкрилися нові етапи до створення якісно нової моделі функціонування судової влади, згідно з європейськими стандартами та виконанням задекларованих стратегічних заходів, покладених в основу нормативного забезпечення судової реформи, який відкриває шлях для суспільного запиту на відкрите судочинство, справедливий суд, захист прав та інтересів громадян. Однак підкреслюємо про необхідність контролю за додержанням виконання судових рішень уповноваженими особами державних органів, оскільки державні інститути, які законодавчо визначають судовий контроль за виконання судових рішень, зокрема, стаття 267 КАС[3] України саме і передбачає судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах, зобов'язуючи суб'єктів владних повноважень подавати у встановлений судом строк звіти про виконання судового рішення.

Висновки

З метою формування єдиної та правильної судової практики застосування норм щодо зміни порядку та способу виконання судових рішень доцільним є обговорення проблемних питань судової практики щодо розгляду спорів, що виникають у зв'язку з виконанням рішень суду про стягнення коштів, боржником за якими є державний орган або державна установа. Треба зазначити, що в даному ракурсі важливим залишається питання щодо належного ступеню довіри громадян до судової системи та законності винесення судових

рішень й обов'язковості їх виконання всіма органами державної влади та місцевого самоврядування й пересічними громадянами. Тому головне завдання реформування судової системи є досягнення довіри до судової системи і як трикутник довіри до органів державної влади.

Література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
5. Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» : від 12.02.2015-№ 192-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
6. Закон України «Про гарантії держави щодо виконання рішень судів » : від 12.02.2015 № 192-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
7. Узагальнення практики розгляду і вирішення адміністративними судами впродовж 2014-2015 років спорів, що виникають у зв'язку з виконанням рішень суду про стягнення коштів, боржником за якими є державний орган або державна установа, підприємство, організація//www.vaas.gov.ua/files/jurisprudence/uzagalnenna/.../pro_styagnennya_kowtiv.doc
8. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» : від 20.03.2006. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
9. Montreal Universal Declaration of Independence of Justice (1983) of Laws [Electronic Resource] : <http://www.judges.org.ua/d5.htm>.
10. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Судова_система_Франції (22.08.2013).
11. Іноземні журналісти ознайомилися з роботою Вінницького апеляційного адміністративного суду. URL: <https://dp.arbitr.gov.ua/archive/201455>.

АНОТАЦІЯ

Наукова стаття присвячена адміністративно - правовому аспекту особливостей відносин, які виникають у разі невиконання судового рішення та застосування зміни порядку та способу виконання судового рішення для захисту прав громадянина як засіб забезпечення правосуддя в державі. Розглядається порядок та особливості зміни порядку та способу виконання судового рішення. Досліджується досвід притягнення посадових осіб до відповідальності за порушення законодавства у разі невиконання судового рішення.

Ключові слова: процесуальний порядок, законодавство, порядок розгляду справ, виконання судових рішень.

12. Молдаван В. В. Судоустрій Федеративної Республіки Німеччини. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/69168-4-sudoustry-federativno-respublki-nimechchini.html>.

Khrystynchenko N.P.

Some features of change of the order and the way of implementing judicial jurisdiction procedures in the state

The scientific article is devoted to the administrative-legal aspect of the status of a judge within the framework of the creation of a new judicial system, as a means of ensuring the administration of justice in the state. The order, and the peculiarities of administrative-legal relations that arise in the process of creating a new judicial system in relation to new requirements for appointment to a judge's position are considered. The experience of bringing judges to justice for violation of the law is investigated. This topic is extremely popular as the status of a judge within the framework of establishing a new judicial system is defined as a means of ensuring the administration of justice in the state. Following the practice of the European Court of Human Rights, we note that the enforcement of judgments is considered an integral part of the trial in the sense of Article 6 of the Convention, therefore the provision of the right to a fair trial is one of the key tasks to be achieved by judicial reform. Adoption of the Law on the Judiciary is one of the key stages in the normative provision of judicial reform, which opens the way for a qualitatively new model of functioning of the judiciary in accordance with public expectations and Euro-

SUMMARY

The scientific article is devoted to the administrative and legal aspect of the peculiarities of relations that arise in the case of failure to execute a judicial decision by changing the order and manner of executing a court decision to protect the rights of a citizen, as a means of ensuring the administration of justice in the state. The order, and the peculiarities of administrative-legal relations that arise in the process of creating a new judicial system in relation to new requirements for appointment to a judge's position are considered. The experience of bringing judges to justice for violation of the law is investigated. This topic is extremely popular as the status of a judge within the framework of establishing a new judicial system is defined as a means of ensuring the administration of justice in the state. Following the practice of the European Court of Human Rights, we note that the enforcement of judgments is considered an integral part of the trial in the sense of Article 6 of the Convention, therefore the provision of the right to a fair trial is one of the key tasks to be achieved by judicial reform. Adoption of the Law on the Judiciary is one of the key stages in the normative provision of judicial reform, which opens the way for a qualitatively new model of functioning of the judiciary in accordance with public expectations and European standards and satisfying the public request for a fair trial. Consideration is being given to the creation of a Single Judicial Information and Telecommunication System, which should ensure the exchange of documents in electronic form between courts, between the court and participants in the litigation, between the participants in the trial. It has also been established that the court will conduct a case review in electronic form with the possibility of using electronic evidence.

Key words: procedure; legislation; proceedings; execution of court decisions.

pean standards and satisfying the public request for a fair trial. Consideration is being given to the creation of a Single Judicial Information and Telecommunication System, which should ensure the exchange of documents in electronic form between courts, between the court and participants in the litigation, between the participants in the trial. It has also been established that the court will conduct a case review in electronic form with the possibility of using electronic evidence.

Key words: procedure; legislation; proceedings; execution of court decisions